

Rapport-Kuijken: wake-up call voor de politiek

Door de overhaaste en ondoordachte invoering van de Nationale Politie kent het nieuwe politiebestedel 'zwakke plekken' en ontbreekt in het nieuwe korps nog altijd de basis voor 'een volwassen en uitgebalanceerde organisatie met ruimte voor professionaliteit'. Dat concludeert de onafhankelijke evaluatiecommissie-Kuijken in haar rapport 'Doorontwikkelen en verbeteren'. NPB-voorzitter Jan Struijs: 'Een stevig rapport en het komt mooi op tijd, want afgaande op het regeerakkoord lijkt het nieuwe kabinet de problemen bij de Nationale Politie flink te onderschatten. Minister Grapperhaus, breng daar verandering in!'

Op 1 oktober 2012 stuurde de NPB de toenmalige minister van Veiligheid en Justitie, Ivo Opstelten, op zijn verzoek een uitgebreid beleidsadvies over zijn plannen voor de invoering van een nationaal politiekorps. Kort samengevat waarschuwde de NPB ervoor dat de beoogde aanpak nogal wat risico's met zich meebracht. Die was namelijk vooral gebaseerd op geforceerde daadkracht ('doorpakken') en politiek wensdenken. De politiek besloot de waarschuwingen van de NPB (en de andere politiebonden) volledig in de wind te slaan.

Risico's genegeerd

Struijs: 'Het is een gemengd genoeg om te zien dat de commissie-Kuijken vijf jaar later precies dezelfde risico's noemt en vaststelt dat voor het negeren daarvan 'een flinke prijs is betaald'. De commissie stelt vast dat de combinatie van bezuinigen, reorganiseren en verbeteren in de praktijk bleek 'te schuren'. Het beoogde veranderingsproces werd te eenzijdig van bovenaf opgelegd. Dat gebeurde gaandeweg steeds krampachtiger, omdat door de slechte voorbereiding voortdurend overal tegenvallers opdoken: 'De geërfde boedels bleken in slechtere staat dan gehoopt. Op veel terreinen – het functiehuis, de personele reorganisatie, de ICT, de huisvesting, eigenlijk overal – worstelde men met erfenissen, drastische schaalvergroting, oude structuren, praktijken en identiteiten.'

Korps intern niet op orde

De commissie-Kuijken noemt de invoering van de Nationale Politie 'fors onderschat' door de politiek. De gevolgen van de 'valse start' van de reorganisatie zijn vijf jaar later onmiskenbaar, aldus de commissie: 'De nationale politie is nog allesbehalve een goed geoliede machine.' Struijs: 'Dat is natuurlijk het understatement van het jaar, als je ziet met welke problemen het korps allemaal kampt: de bezetting, de roosters, het ziekteverzuim, het functiehuis, de logistieke processen, de ICT, de uitrusting en training, de screening, de cultuur op de werkvloer – noem maar op. Wij hebben daar tijdens de verkiezingscampagne begin dit jaar aandacht voor gevraagd met de NPB-Schijf van Vijf voor een gezond politiekorps en onlangs ook weer in onze uitgebreide reactie op het regeerakkoord van Rutte III.'

Extra investeringen nodig

De commissie waarschuwt dat volgens haar ‘de basis voor een volwassen en uitgebalanceerde organisatie met ruimte voor professionaliteit’ anno 2017 nog niet aanwezig is binnen het korps. Daar zal nog hard aan gewerkt moeten. Opvallend genoeg lijkt zij de verantwoordelijkheid daarvoor vooral bij de korpsleiding te leggen, ‘waarbij ook de politiebonden een constructieve rol kunnen vervullen’. Struijs: ‘Natuurlijk werken we daar graag aan mee, maar waarom staat in het rapport niet expliciet dat voor het aanpakken van veel van de problemen van het korps extra investeringen nodig zijn na jaren van kortzichtig bezuinigen? En dat de politiek daarvoor de middelen moet vrijmaken?’

Loyale medewerkers

De commissie stelt vast dat het zich nu al vijf jaar voortslepende reorganisatieproces voor de politiemedewerkers gepaard is gegaan met diepgaande en langdurige onzekerheid. Wachten op de beloofde voordelen van de nieuwe organisatie en ondertussen dagelijks te maken krijgen met fricties van het veranderproces. ‘De commissie is getroffen door de grote loyaliteit die in alle geledingen van het korps is getoond. Al was het soms tandenknarsend, de politiemensen hebben er van dag tot dag voor gezorgd dat ‘tijdens de verbouwing de winkel open kon blijven.’ Struijs: ‘Hulde dus voor de loyaliteit en het adaptief vermogen van de politiemensen aan de frontlijn en in de bedrijfsvoering. Ook goed dat dat nog eens gezegd wordt, zeker aan de vooravond van wat zeer pittige CAO-onderhandelingen lijken te worden.’

Minister te machtig

Een van de NPB-adviezen uit 2012 ging over de noodzaak om ook de Nationale Politie zorgvuldig te laten wortelen in lokale gemeenschappen. Cruciaal voor het succes van elke politieorganisatie, aldus de NPB, is een goede maatschappelijke inbedding. Door het afschaffen van de vijftientig regiokorpsen leek op dat punt fors te worden ingeleverd. Een groot deel van de zeggenschap over de inzet en het beheer van de politie kwam immers te liggen bij de minister van Justitie en Veiligheid, ten koste van de bevoegdheden op dat gebied van met name de burgemeesters en de regionale politiechefs. Ook de commissie-Kuijken beschouwt dit als een ‘zwakke plek’ van het nieuwe politiebestedel.’

CAO-onderhandelingen

Struijs: ‘De minister heeft volgens de commissie te veel invloed op de inhoud van het politiewerk. Hij bepaalt de landelijke prioriteiten, zit het landelijk overleg met de burgemeesters en het Openbaar Ministerie voor, heeft de bevoegdheid om het korps aanwijzingen te geven en kan sturen via het OM. Op het gebied van het beheer stelt de minister de begroting op, onderhandelt over de CAO en benoemt meerdere toezichthouders. De commissie vindt dat daarin verandering moet komen en dat de korpschef meer bestuurlijke ruimte moet krijgen om de Nationale Politie effectief aan te sturen. De NPB is het daar op zich mee eens, maar trekt de grens bij het voeren van de CAO-onderhandelingen. Dat moet wat ons betreft de minister van Justitie en Veiligheid blijven doen.’

Grootschaligheid

Ook bevat het rapport-Kuijken de aanbeveling om nog eens goed te kijken naar de huidige indeling van het korps in vier lagen (team, district, eenheid, landelijk). De keuze voor grootschaligheid lijkt hier op meerdere punten niet goed uit te pakken. Teams zijn bijvoorbeeld vaak te groot en daardoor niet maatschappelijk ingebed, maar ook niet optimaal toegesneden op het realiseren van een effectieve opsporing. Het eenheidsniveau heeft in de praktijk weinig betekenis voor de sturing van de inzet. Struijs: ‘Ook dit vind ik een prima

advies, al is het wel jammer dat de commissie volledig in het midden laat op welke termijn deze verandering zou moeten worden doorgevoerd.’

Index ‘publieke waarde’

Tot slot adviseert de commissie-Kuijken de komende jaren een begrijpelijke en erkende manier te ontwikkelen om op gezette tijden iets concreets te kunnen zeggen over de ‘publieke waarde’ die de politie oplevert. Dat zou een eind maken aan de onduidelijkheid over het ‘presterend vermogen’ van het korps en over hoeveel ‘veiligheid’ de maatschappij terugkrijgt voor het beschikbaar gestelde politiebudget. Struijs: ‘Ook een aanbeveling die de NPB toejuicht. Zo’n onomstreden indicator zou een belangrijk ijkpunt kunnen zijn bij het bepalen van de noodzakelijke hoogte van het politiebudget.’

Uitputting

Al met al biedt het rapport-Kuijken een grondige analyse van de huidige situatie van het nieuwe politiebesteding. De commissie verwacht dat het nog zeker vijf jaar duren voordat de in gang gezette veranderingen voldoende ‘gewoon’ zijn geworden om echt te kunnen evalueren of de nieuwe Politiewet haar doelen heeft bereikt. Ze waarschuwt dat er nog heel veel moet gebeuren om het nieuwe korps goed draaiende te krijgen. ‘Het is te hopen dat alle betrokkenen dit willen en kunnen volhouden, ook als in de komende jaren opnieuw – en vrijwel onvermijdelijk – niet alles van een leien dakje zal blijken te gaan.’

NPB-voorzitter Jan Struijs: ‘Het zou echter ook heel goed kunnen dat de Nationale Politie op afzienbare termijn door uitputting en bloedarmoede door de knieën gaat. Ik houd daar serieus rekening mee, zeker nu uit het regeerakkoord is gebleken dat het nieuwe kabinet bitter weinig oog heeft voor de vele interne problemen van het korps.’

De NPB doet dan ook een oproep aan Ferdinand Grapperhaus, de nieuwe minister van Justitie en Veiligheid en aan de leden van de nieuwe Tweede Kamer. Struijs: ‘Benut de analyse en de aanbevelingen van de commissie-Kuijken en kom zo snel mogelijk met concrete maatregelen om van het korps alsnog een gezonde organisatie te maken. Zorg dat het regeerakkoord op dit punt verbeterd wordt. Help het korps de gevolgen van de valse start in 2013 te overwinnen en intern orde op zaken stellen. Afgaande op het rapport-Kuijken is het nu nog mogelijk daarvoor op tijd de juiste investeringen te doen. Ik zou zeggen: grijp die kans!’